

Teema 5. Kulttuuri

FAKTALEHTI K7. Virstanpylväät

Virstanpylväs tai kilometripylväs on nykyisten liikennemerkkien edeltäjä. Virstanpylväät olivat käytössä Ruotsissa vuoden 1649 kestiekvarijärjestyksestä lähtien 1890-luvulle asti. Niiden tavoitteena oli antaa luotettava perusta muun muassa matkakorvausten laskemiselle. Teiden mittauksen alkupiste oli Tukholman linnassa, riippumatta lääninrajoista tai hallituskaungeista. Tätä periaatetta alettiin kuitenkin soveltaa vasta 1690-luvulla, mikä aiheutti alussa hieman hämmennystä. Tienmittaajat asettivat virstanpylvään jokaisen kokonaisen peninkulman kohdalle. Pienemmät pylväät asetettiin ilmaisemaan puolta peninkulmaa ja peninkulman neljäsosia. Tässä yhteydessä käytetään vanhaa ruotsalaista peninkulmaa, mikä vastasi 18 000 kynnärää eli noin 10 688 metriä.

Ensimmäiset virstanpylväät tehtiin useimmiten puusta. Kivestä tehtyjä virstanpylväitä oli kuitenkin jo

1600-luvulla, mutta ne olivat kalliita pystyttää, minkä takia niitä ei usein käytetty. Kiviset virstanpylväät kuitenkin vaativat huomattavasti vähemmän huoltoa. Kivisten virstanpylväiden käyttö yleistyi vasta vuoden 1750 paikkeilla. Rautaiset virstanpylväät korvasivat kivipylyväät 1800-luvulla valutekniikan kehittyessä. Rautaiset pylväät olivat halvempia ja ne vaativat vähemmän huoltoa. Rautaiset virstanpylväät olivat lähes korvanneet kaikki muut 1800-luvun toisella puoliskolla. Virstanpylväät otettiin käyttöön (1649) ja poistettiin käytöstä (1891) Ruotsin pituusmittajärjestelmään tehtyjen muutosten yhteydessä.

Virstanpylväät on usein varustettu kuninkaallisella kruunulla ja nimikirjaimilla, ja niissä on myös peninkulmaluku (1 peninkulma – 1/2 peninkulmaa – 1/4 peninkulmaa). Niihin on kaiverrettu maaherran nimi sekä joskus vuosiluku. Virstanpylväät asetettiin usein ladottuun kiviperustaan (jalustaan).

Kaksi virstanpylvästä Gottnen kylässä (1/2 peninkulmaa ja 1/4 peninkulmaa) vuodelta 1871, jolloin Kaarle XV hallitsi. Häntä seurasi Oskar II vuonna 1872.

Kaksi virstanpylvästä vuodelta 1773. Pylväissä on Kustaa III:n tunnus. Maalattu pylväs sijaitsee Själevadissa ja maalattomaton Lögdeåssa Lögdeälven-joen varrella.

Kuva: Thomas Birkö